

K VÝVOJI OBECNÍ SAMOSPRÁVY NA PANSTVÍ BUCHLOV PŘED ROKEM 1850

Lukáš Čoupek, Státní okresní archiv Uherské Hradiště

V průběhu 17. století lze na panství sledovat proces postupného rozdělení kompetencí obecního představeného mezi dva úředníky – pudmistra a fojta. Volený pudmistr zatlačil starobylý úřad fojta postupně do pozadí.

Ačkoli teprve všeobecné obecní zřízení z roku 1850 vytvořilo jednotný rámec pro fungování orgánů samosprávy v prostředí českého a moravského venkova, lze z dosud známých faktů zaznamenat určité společné znaky platné pro větší území i postupnou tendenci ke sjednocení již od druhé poloviny 18. století a zejména v první polovině století následujícího. V případě východní Moravy byla již tato otázka prozkoumána na panstvích Uherské Hradiště a Velehrad a je na místě si položit také otázku, jak vypadala samospráva městeček a vesnic na sousedním panství buchlovském.¹

Rozsah buchlovského dominia se vyvíjel od 16. do poloviny 18. století, kdy se počet poddanských vsí ustálil na počtu jedenáct. Největším sídlem panství byla obec Buchlovice, povýšená na městečko roku 1805, a Žeravice, které se tímto titulem honosily již od začátku 16. století. Díky tomu právě zde prodělala obecní samospráva nejprogresivnější vývoj. Jednoznačně o tom svědčí nejen skutečnost, že již v první polovině 16. století stála v Žeravicích radnice, ale především to, že již z roku 1514 existuje zmínka o purkmistrovi a městské radě.² Naproti tomu se nikde nemluví v souvislosti s povýšením na městečko o znaku či pečeti. Nejstarší její dochovaný otisk pochází až z roku 1749. Pro nás je ale žeravická pečeť v první řadě zajímavá tím, že její opis o ní hovoří jako o „pečeti rychtářské“. Zdá se tedy, že rychtář si udržel významnou pozici v hierarchii městečka a dost možná svůj význam v dobách utužování poddanství dokonce posílil na úkor purkmistra. Samosprávný živel jistě také oslabil ztráta statutu sídla panství po připojení žeravického statku k buchlovskému dominiu roku 1597. V 18. století se již i pro představeného městečka Žeravic používá titul pudmistr, běžný ve všech ostatních vesnicích. Také pečeť v té době byla chápána jako insignie pudmistrovského úřadu.³

Buchlovice se městečkem sice staly poměrně pozdě, ale blízkost buchlovského hradu a posléze přesídlení vrchnosti do zámku, nacházejícího se přímo v obci, jim dodávaly na důležitosti. Existence obecní samosprávy je doložena od 17. století. Jak víme z černých knih loveckého práva, byli roku 1694 „*purkmistr a mladší purkmistr z Buchlovic*“ mezi přisedíci soudu. Naproti tomu ale ještě roku 1617 zastupoval obec Buchlovice pouze fojt a dva další muži z obce.⁴ Přesto již v této době máme z jiného zdroje důkaz o existenci konšelského sboru a dokonce purkmistra, ale nemůžeme přímo mluvit o obecní samosprávě. Alespoň částečně lze totiž poodhalit její počátky na buchlovském panství díky dochovaným purkrechtním knihám obcí Buchlovice a Břestek z počátku 17. století. Již samotný fakt, že se obce zdejšího panství výrazně podílely na pozemkoknižní agendě, naznačuje jejich značně svéprávné postavení. Z obsahu těchto knih lze spojením s obecně známými skutečnostmi zrekonstruovat alespoň základní nástin fungování obecních úřadů v době předbělohorské a v průběhu třicetileté války.⁵

Orgány samosprávy obce tvořil rychtář a sbor konšelů, nazývaných také starší, tovaryši nebo radní. Z tohoto kolektivního orgánu pozvolna ve druhém desetiletí 17. století vystupuje do popředí purkmistr jako jeho představený, hlavní úlohu při zasedáních vesnického

soudu však hrál stále rychtář.⁶ Výroční soud zasedal pravidelně jedenkrát za rok v zimním období, nejčastěji zřejmě o Vánocích, popř. na Hromnice, za účasti úředníka panství nebo jeho zástupce a vrchnostenského písaře. Tehdy se skládaly vejruňkové splátky za koupené či zděděné grundy⁷ a také se prováděla obnova úřadu. Není jasné, jak velkou svobodu poskytovala vrchnost svým poddaným při výběru jejich představených. Zatímco konšely bezpochyby volila obec sama, výběr rychtáře nejspíše zůstal v rukou vrchnosti a obec jej ovlivňovala nanejvýš nepřímo prostřednictvím doporučení a proseb.⁸

Činnost volených zástupců obce se vedle pomoci rychtáři směřovala ke správě obecního majetku a vše nasvědčuje tomu, že do této oblasti patřila i péče o sirotčí jmění. Kromě dozoru na koupě a prodeje gruntů tedy také někdy „ouřad“ do těchto transakcí aktivně vstupoval jako jedna ze smluvních stran. Taková situace nastala, pokud se projednávaná záležitost nějakým způsobem dotýkala obecního majetku. Např. roku 1620 získala buchlovická obec část peněz z prodeje svobodného sovinského mlýna jako úhradu dluhu zemřelého původního majitele nemovitosti.⁹ A obce se také úzce dotýkal prodej gruntů po zemřelých hospodářích, při němž zastupovala zájmy sirotků, stejně jako při následných příjmech vejruňkových splátek z tohoto majetku. Takovou pravomoc lze považovat v této době za běžnou na celém panství i na okolních dominích.¹⁰ Podobně odpovídala obecně známým zvykům také praxe, že při zběhnutí sirotků z panství jejich peníze náležely vrchnosti, u dívek totéž platilo i při ztrátě panenství. Splátky původně určené těmto sirotkům pak směřovaly do vrchnostenských důchodů, a to buď prostřednictvím na výročním soudu přítomného panského úředníka, nebo obecní samosprávy.¹¹

V případě Buchlovic a Břestku nám tedy dochované gruntovní zápisy z první poloviny 17. století vcelku zřetelně rámuji období, v němž započal proces změn ve fungování obecní samosprávy. Již tehdy vzniká úřad purkmistra, teprve později byl pro odlišení od měst pozměněn název na pudmistra. Poté, co se tato funkce etablovala, začala na sebe zvolna strhávat původně rychtářské kompetence, což na druhé straně vedlo až k omezení pravomocí

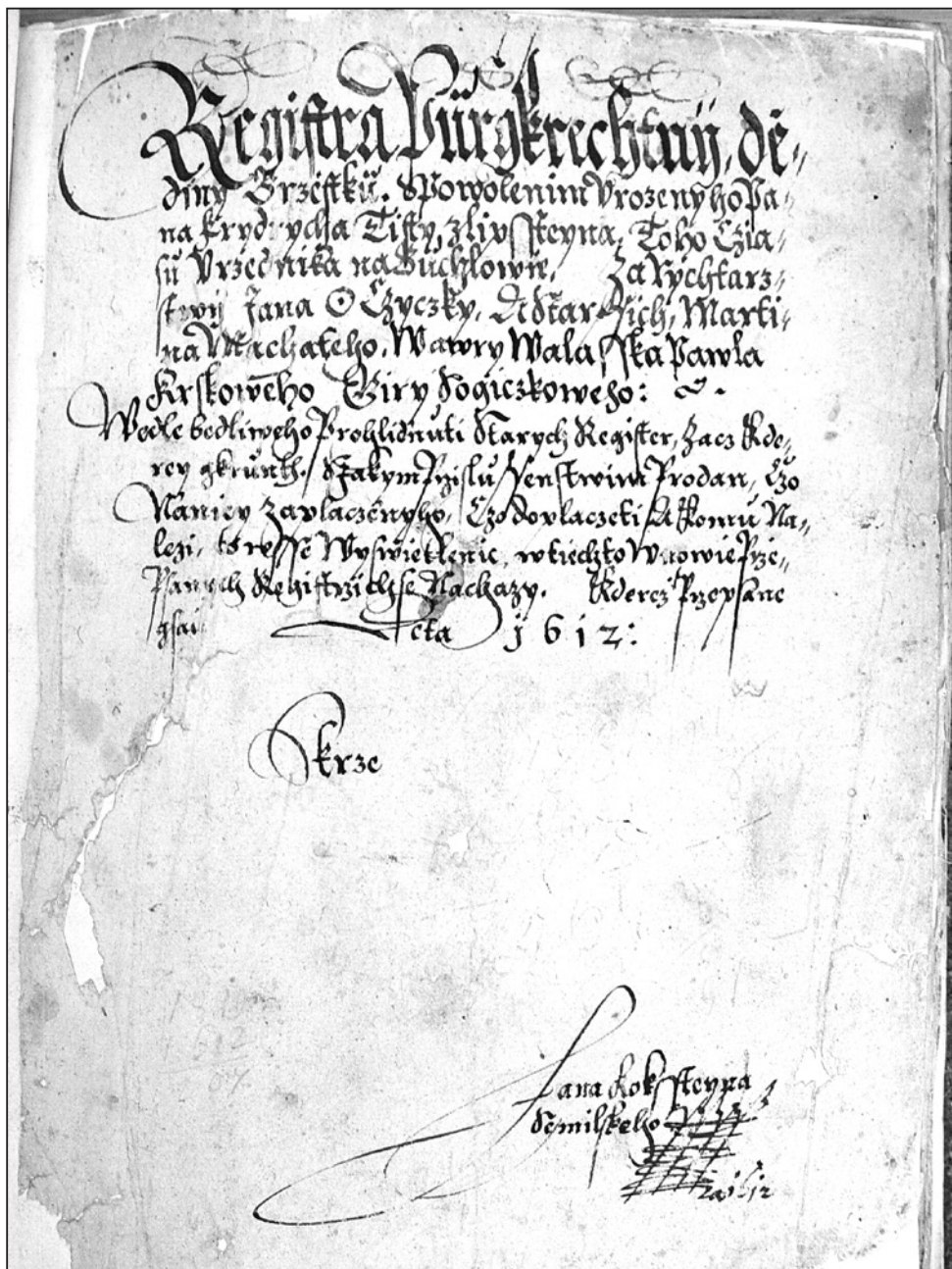
Obecní pečeť Žeravic přitiskšená na smlouvě z 2. března 1834 (Moravský zemský archiv v Brně).

rychtáře (fojta) pouze na zastupování vrchnostenských zájmů v obci. Dělo se tak postupně od největších obcí (Buchlovice, Žeravice) přes vesnice střední velikosti (Břestek, Moravany, Osvětimany) k těm menším vsím (Medlovice, Stříbrnice, Újezdec u Osvětiman).¹² V čele všech těchto sídel stáli původně fojtové jako zástupci vrchnosti i představitelé samosprávy zároveň, během doby od počátku 17. do první poloviny 18. století se oba prvky po vzoru měst a městeček oddělují a do čela obecní samosprávy se dostává vybraný člen obecní rady ve funkci pudmistra. Tento úřad pak fojta zatlačil do pozadí a přeměnil na pouhého dozorce na plnění poddanských povinností, jak bude ještě dále popsáno.¹³ O fungování obecní samosprávy na území zdejšího regionu v předbělohorském období, stejně jako pro celé 17. a první polovinu 18. století, nemáme v pramenech prakticky žádných zpráv. Výjimkou jsou jen zmíněné útržky informací ze dvou největších obcí – Žeravic a Buchlovic, dále pak z Břestku a samozřejmě ze Stříbrnic, které byly díky existenci starosty a lovců v obecní správě naprosto specifickou kategorií a vzoru ostatních obcí ve složení obecní správy se přizpůsobily později. Zda se tak stalo až po zrušení hrdelního soudu na Buchlově roku 1753, nebo (což je pravděpodobnější) již dříve, nelze s jistotou říci.

Určitou indicií zachycující upevňování samosprávy poddanských vsí by snad mohlo být používání obecní pečeti jako atributu svébytnosti společenství vesnických obyvatel. Obecní pečeteť nám ale příliš světa do problému nevnese, neboť jsou vesměs doloženy až z doby od poloviny 18. století, kdy vývoj nepochybně již dosáhl konečného stavu. Lze samozřejmě předpokládat, že pocházejí ze starší doby, jistotu máme ale pouze v případě Osvětiman, které mají pečetidlo z roku 1697, a předpokládáme to u Žeravic, jak bylo již výše poznamenáno. Zvláštní skupinu pak tvoří trojice obcí Salaš, Staré Hutě a Stupava, které vznikly výrazně později, než tomu bylo u obcí původního středověkého založení. Tyto vsi patrně převzaly již hotový systém obecních úředníků, i když s ohledem na malou velikost, převahu dominikální půdy a malou zámožnost zdejších obyvatel v jednoduché a místním specifickým přizpůsobené podobě.¹⁴

Množství dochovaných písemných pramenů nám dovoluje detailněji popsat obecní samosprávu buchlovského panství až v 18. a především 19. století. Jak tedy vypadala? V korespondenci vrchního úřadu se takřka nevyskytuje žádný český souhrnný název pro všechny orgány obce. V němčině používané v kanceláři velkostatku se pouze výjimečně setkáme s termínem *Gemeindgerichten* či *Ortsgerichtstand*.¹⁵ Zdá se tedy, že správa obce nebyla chápána jako kolektivní orgán, ale byla v očích obyvatel i patrimoniálních úředníků přímo spojena s osobou pudmistra, popř. fojta. Ostatní úředníci byli pouze pomocníky, podřízenými, kteří vykonávají pouze delegovanou část pudmistrových pravomocí. Tak jako jinde i na buchlovském panství to byl původně **fojt** neboli rychtář (něm. *Vogt, Richter*, popř. *Ortsrichter*), kdo stál nejvýše na pomyslném žebříčku vesnické pospolitosti, soudce a představený dosazený vrchností ke správě obecních věcí. Jak se ale postupně prosadil i na venkově samosprávný prvek reprezentovaný pudmistrem, byl fojt zatlačen do pozadí a jeho kompetence se omezily pouze na zastupování vrchnostenských zájmů, což v praxi znamenalo dohled na řádné vykonávání robotních povinností: „*Já Martin Kohútek přísahám Pánu Bohu čistou nezrušitelnou přísahu, že já všechny s fojtovským ouřadem spojený povinnosti, obzvláštěně k vypravování roboty, k dohlídání při takový, dle vyšších rozkazů pilně a věrně vybývati chci, žádnému ani z lásky ani z přátelství neprohlídnoti, nýbrž každý nepořádek neb neposlušnost k naší známosti přivésti chci, k čemuž mně dopomáhej Pán Bůh všemohoucí. Amen.*“ Takto přísahal roku 1831 stupavský fojt.¹⁶ V písemnostech vrchního úřadu se ale vyskytuje i několik dalších, vesměs obsáhlejších variant, jež uvedený stručný text přece jen poněkud rozvádějí. Hned na začátku se tak dozvíme, že i když přicházel do styku také s dalšími vrchnostenskými služebníky, především z panského dvora, na jehož půdě poddaní z příslušné obce

robotovali, fojtoým přímým nadřízeným byl jednoznačně purkrabí.¹⁷ Dále pak nahlédneme podrobněji do povinností fojta, jenž měl „robotu, která mně svěřena bude, k spravedlivé práci nabízeti a přidržovati, v určitém časi tu samou vyvésti a spravedlivě bez všeho ohledu na bohatého neb chudého, na přítele neb nepřítel dle jeho zásluhy oučtovati a do vedoucích vrchnostenských rejstříků vykazovati, žádné resty netrpěti, nýbrž ty samé pilně k odbyvání připravovati.“¹⁸ Především zmínka o robotních rejstřících stojí za povšimnutí. Do rejstříků

Úvodní zápis purkrechtní knihy obce Břestku z roku 1612 (Státní okresní archiv Uherské Hradiště).

zapisoval purkrabí každou sobotu na základě údajů vykázaných jednak úředníkem, který dozoroval prováděné práce, jednak fojtem. Tyto výkazy měly písemnou formu a fojt, jenž byl nejednou negramotný, je tedy zřejmě vytvářel s pomocí obecního písaře, popř. někoho z vrchnostenské kanceláře.¹⁹

Bezpochyby nejdůležitější osobou ve vsi byl **pudmistr**. Původ slova lze jasně hledat v německém *Bürgermeister*, jehož venkovskou obdobou byl *Bauermeister*. Z německého výrazu si pak lidová mluva česky mluvícího venkovského obyvatelstva vytvořila několik českých ekvivalentů, mezi nimiž nakonec převážil termín *pudmistr*.²⁰ Zatímco pro úředníky patrimoniální správy existují hospodářské instrukce (tj. jakési vnitřní pracovní směrnice), v případě pudmistru není nic takového k dispozici. Můžeme ale předpokládat, že se rozsah kompetencí kryje s tím, co o nich víme na sousedním panství velehradského kláštera.²¹ Pokud bychom hledali přímé doklady v písemnostech buchlovské vrchnostenské kanceláře, našli bychom jen několik zmínek. V první řadě bychom museli uvést text přísahy, kterou musel nastupující pudmistr složit.²²

„Já N.N. přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, že já v tomto mně uloženým ouřadě jakožto pudmistr se ve všem, co se mně ze slavného vrchnostenského kanceláře nařídí, poslušně, spravedlivě a věrně chovati, pro všeobecné dobré všechno činiti a zlé odvracovati chci a slibuji. Kontribučenský a obecní peníze, na cokoliv mně svěřené budou, ouplně tam kam patříj odváděti a spravedlivě oučtovati. Vdovy a sirotky zastávati a hájiti, s každým, jak s domácím, tak přespólním, bohatým neb chudým, s přítelem neb s nepřitelem spravedlivě jednati se zavazují. Tajné snešení neb soudy, komu potřeba není, nevyjadřovati, obzvláště ale všelijakých zapovězených schůzek a soukrovních rad, které by se protiv všeobecnému dobrému vztahovaly, nedržeti a neb držeti nedovolovati, nýbrž ve všem, cokoliv tento ouřad v sobě obsahuje, spravedlivě jednati. K čemuž mně dopomáhej Pán Bůh. Amen.“

Pomineme-li obecné formulace, které nedílně patřily k formulářové výbavě služebních přísah vůbec, neboť vycházely z tehdejšího obecně mravního pojetí (dovolávání se boží pomoci, závazek ochrany vdov a sirotek, proklamace rovného přístupu ke všem apod.), tedy jako první sliboval nový úředník poslušnost svým nadřízeným, v první řadě vrchnímu úředníkovi panství jako zástupci samotné vrchnosti. Dále slibuje ochranu zájmů obce, kterou ve své funkci reprezentuje navenek. Nejdůležitější částí pravomocí pudmistra byla péče o obecní majetek a vybírání kontribuce, tj. pozemkové daně, jež byla základním daňovým zatížením obyvatelstva a vyměřovala se podle gruntovní (popř. jiné nemovitě) držby. Z uvedených formulací jasně vyplývá, že pudmistr byl tím, kdo byl zodpovědný za výběr stanovené částky od jednotlivých poplatníků a odvádění vybrané sumy za celou vesnici vrchnímu úřadu jako prvoinstančnímu zástupci berní správy. S tím souvisí i správa kontribučenských sýpek, jež byly zřízeny ve vybraných obcích. Klíče od nich byly také svěřeny pudmistrově.²³ Kromě toho vybíral i různé poplatky, které šly ve prospěch obce, a spravoval obecní majetek nemovitý, movitý i peněžní hotovost. Ze svého hospodaření musel každý rok složit účty, a to jak před obecním shromážděním, tak potom v písemné formě odevzdat k revizi vrchnosti.²⁴

Následná zmínka o „snešeních a soudech“ snad odkazuje na právo pudmistra rozsuzovat drobné přestupky. Zasahování proti soukromým radám a schůzkám dnes může vyznít poněkud nepochopitelně, ale v období, z něhož citovaný text pochází, se institut základních občanských práv včetně práva shromažďovacího teprve utvářel a venkovské obyvatelstvo bylo ještě značně vzdáleno době, kdy tato práva vstoupila ve všeobecnou povědomost. Naproti tomu vrchnost si byla vědoma, že veřejný pořádek a loajalitu poddaných nejvíce ohrožují právě různá shromáždění a porady, na nichž se zájmy a myšlenky jednotlivců spojovaly v kolektivní potřeby.

Legálním způsobem projednávání různých záležitostí bylo **obecní shromáždění** (někdy také *obecní hromada* apod.), jež svolával pudmistr. Sešli se v něm všichni osedlí neboli sousedi (tj. lánici, půllánici, čtvrtlánici a podsedníci) a domkáři, tj. ti, kteří vlastnili v obci dům, což jim zakládalo právo na spoluvlastnictví obecního majetku, a tedy i právo rozhodovat o obecních záležitostech. Obecní shromáždění totiž každoročně schvalovalo obecní účty a volilo pudmistra. Svolávalo se do obecního domu nebo do jiné k tomu vhodné místnosti, a to odpoledne v neděli a o zasvěcených svátcích, tj. ve dnech pracovního klidu.²⁵ Kromě konání obecního shromáždění se obecní dům využíval také pro další akce, jako byly dražby pronájmu obecních pozemků nebo jednání různých komisí (odvodní, pro sběr podkladů ke katastru a jiných). Alespoň to platilo u větších obcí. V městečku Žeravicích se o něm někdy mluvilo také jako o radnici. A jak vidíme z dochovaného inventáře, nebylo toto označení nezasloužené. Jednalo se o dvoupodlažní stavbu se šindelovou střechou, na které nechyběla ani věž s hodinami. V přízemí se nacházela větší místnost, v níž se scházelo obecní shromáždění, menší místnost sloužila jako sýpka kontribučenského fondu. V prvním poschodí se pak nacházela školní třída a byt učitele, sestávající ze dvou pokojů a komory s kuchyní.²⁶ V Osvětimanech měli také obecní dům (čp. 61), byť nepochybně menší. Aby nepřinášel obci jen výdaje na údržbu, ale i zisk, pronajímali jej k bydlení. Ve smlouvě však bylo vymíněno, že nájemník musí krom ročního platu 10 zlatých ještě „*hromadu a všechny potřebné poradky obecní v tom domě trpět.*“²⁷ V Buchlovicích sloužil ke stejnému účelu obecní hostinec. Toto řešení ovšem mělo jistá úskalí, jak ukazuje spor mezi pudmistrem a obyvateli. Obec si stěžovala, že svolává obecní hromadu v době bohoslužeb, pudmistr zdůvodňoval své konání tím, že odpoledne je hospoda příliš plná a také mnozí hospodáři, ač nepracují, alespoň se jdou na pole podívat, jiní pak již jsou poněkud posilnění alkoholem.²⁸ V Moravanech pak dokonce museli konat obecní hromadu v hostinci, který nepatřil obci, ale měl soukromého vlastníka. Obec platila za pronájem čtyři sáhy dřeva ročně, později převzala z rozhodnutí krajského úřadu tuto povinnost vrchnost. Když ale od toho upustila, muselo nutně dojít ke střetu veřejných potřeb a soukromých podnikatelských zájmů majitele Františka Formana. Když obec nerespektovala jeho zákaz, rozhodl se nastalou situaci řešit radikálním způsobem a prostě hospodu v době obecního shromáždění zamknul. Stejně radikální byl tvářím v tvář shromážděným spoluobčanům, stojícím v dešti před hospodou, také pudmistr Josef Moravanský. Přinesl si sekeru a rozštípal dveře, dostal se do hostince násilím. Tak se případ dostal před vrchní úřad. Nevíme, jak se rozřešila otázka konání obecních hromad, ve spisech je pouze zaznamenáno předběžné rozhodnutí, prikazující obci uhradit hostinskému škodu za rozbité dveře.²⁹

Jak jsme mohli posoudit, není přísaha v popisu povinností pudmistra ani příliš konkrétní, ani obšírná. Nebude tedy na škodu ji doplnit o několik zmínek v běžné korespondenci. Soudní pravomoci pudmistra a také existenci obecní šatlavy v Buchlovicích potvrzuje list obce z roku 1807, v němž se hovoří o tom, že obecní představený má „*obecní arest sobě svěřený, může zlé a neposlušné trestat podle zaslúžení.*“³⁰ Opomenuta by neměla být také povinnost vyhlašovat zákony a nařízení státní moci, kdy právě pudmistr tvořil předposlední článek řetězu zemské gubernium – krajský úřad – vrchnostenský úřad – pudmistr – poddaný. Pudmistr nebo některý z konšelů docházel do vrchnostenské kanceláře na tzv. **správu**. Zde se od úředníků panství dovídal o nových zeměpanských patentech a cirkulářích a seznamoval se s různými informacemi praktického rázu, většinou souvisejícími s policejní pravomocí pudmistra. Vrchní úřad zde oznamoval popisy hledaných osob (pachatelů trestných činů apod.) a upozorňoval na pohyb kriminálních živelů na teritoriu panství či v blízkém okolí. Publikoval zde také povolení k výběru almužen na oběti živelných pohrom.³¹ V souvislosti s ohlašovaním zeměpanských nařízení nelze ponechat bez povšimnutí v protokolech

Dradišský Krah * Panství Buchlov

Břestěcká Obec

Kočet Obracuj, na Příjmu a Dávkuj od
jako Listopadu až doč, bránsko Sýkna vložku
1840. za příjmu dva šacuby Marka
do příjmu vložku.

Na Anagizovaní a od obracuj
uho Kočet, Příjmu kraj za příjmu dva
šacuby Marka vložku 1839. vložku bil
u doho příjmu dva obracuj příjmu dva Sýkna
1/6 a 3/4.

Titulní stránka obecního účtu obce Břestek za rok 1840 (Moravský zemský archiv v Brně).

buchlovského vrchního úřadu zachycený incident, který se odehrál právě v okamžiku, kdy buchlovický pudmistr Antonín Strýček přímo před kanceláří vrchního úřadu dával svým spoluobčanům ve známost nový oběžník. Jistý Cyril Doležal se při tom urážlivým způsobem vyjádřil, co si o novém úředním rozhodnutí myslí, za což byl posléze následně vrchním úřadem odsouzen k jednomu dni vězení. Uvedený případ představuje nejen humornou

Razítko a podpis vrchního úředníka buchlovského panství z roku 1842 (Moravský zemský archiv v Brně).

příhodu, ale také dobře ilustruje praktické fungování komunikačního systému, kdy vrchní úředník seznámil na správě s novinkami pudmistry, kteří bezprostředně poté předávali informace ostatním spoluobčanům.³²

Nejdůležitější ze zeměpanských či vrchnostenských nařízení uchovával pudmistr trvale „pod zámekem“ v obecní truhlici spolu s pečeti, obecními penězi, listinami, doklady k obecním nemovitostem a dalšími obecními písemnostmi. Pudmistr měl tak ve svém držení obrazně řečeno jakousi „přenosnou kancelář“, jež byla pokladnou i spisovnou zároveň. O její hodnotě pro obec není vůbec třeba hovořit.³³ Pro zajímavost však uvedeme stížnost na buchlovického pudmistra z roku 1807. Nespokojení obyvatelé zde žádají vrchní úřad, aby přiměl jejich představeného vykázat se z používání obecní pečeti. Svědčí to tedy nejen o tom, že to byl skutečně pudmistr, kdo s obecní pečeti disponoval, v neposlední řadě také uvedený případ poodhaluje část dosud nepříliš známé oblasti obecní samosprávy, totiž její písemné agendy. Přímou z úst buchlovického obecního představeného tak víme, že žádná evidence použití obecní pečeti nebyla vedena, avšak podle jeho svědectví byla obecní pečeti nejčastěji opatřována sirotčí agenda. Z toho lze vyvodit, že pudmistr plnil roli prostředníka mezi vrchnostenským správcem sirotčích peněz a zainteresovanými osobami, tj. samotnými sirotky a lidmi, kterým byly ze sirotčích peněz poskytovány půjčky.³⁴ Bezprostředně po úmrtí některého z obyvatel vesnice musel pudmistr zabezpečit jeho majetek před nezákonnými manipulacemi a okamžitě zpravit vrchní úřad, který se pak postaral o další.³⁵ Podobnou pomocnou roli hrál pudmistr také v oblasti pozemkověknížní evidence. Rozhodně se nijak nepodílel na vlastním vedení pozemkových knih. Spíše vykonával různé úkony praktického charakteru, a především byl jako důvěryhodná osoba vyhledávaným svědkem smluvních ujednání. Jeho podpis jistě figuroval na mnoha kupních smlouvách.³⁶

Do výkonu státní správy můžeme také zařadit údržbu komunikací, které procházely přes území obce. Pudmistr měl za úkol s pomocí obecního písaře organizovat jejich opravu. Samotnou práci museli vykonávat obyvatelé obce, pudmistr je ale svolával a dohlížel na ně. Případné absentéry měl hlásit vrchnímu úřadu, jenž mohl neplnění této povinnosti trestat exekucí.³⁷ Od roku 1835 byla tato pracovní povinnost převedena na peněžní plat, odváděný z obecních peněz vrchnímu úřadu, který ze shromážděných prostředků najímal cestáře.

Oproti fojtovi tedy byla činnost pudmistra značně různorodá. Obsah jeho kompetencí se na počátku 19. století alespoň v základních obrysech již vcelku podobal tomu, co

vykonává i moderní obecní samospráva. Její základy byly položeny v polovině 19. století právě přerodem původního pudmistra v purkmistra a posléze starostu. Zásadním rozdílem tak bylo nahrazení regionálních odlišností univerzálním modelem a odstranění moci vrchnosti nad obecní samosprávou, kterou nahradil dohled státu prostřednictvím nově vzniklých okresních úřadů. Úřad fojta zanikl jako přežitek minulých věků se zrušením poddanství úplně.

Poznámky:

- 1 Srovnej Č o u p e k, Lukáš. Správa obcí velkostatku Uherské Hradiště v době předbřeznové. *Slovácko* 43, 2001, s. 139–160; Č o u p e k, Lukáš. Obnovování obecních představených na velehradském panství v první polovině 19. století. *Slovácko* 55, 2013, s. 273–290.
- 2 Srovnej Š i m š a, Martin. Sídelní vývoj městečka Žeravic. *Slovácko* 47, 2005, s. 214. Ze stejného roku pochází i listina pro sousední Moravany, zde se však hovoří pouze o fojtovi a starších – Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZAB), fond F 45 – Velkostatek Buchlov (dále jen F 45), i. č. 1.
- 3 D ř í m a l, Jaroslav, Š t a r h a, Ivan a kolektiv. *Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček*. Brno: Blok, 1979, s. 207–208. Vznik pečetidla je zde zařazen do 17. století a opis zní: PECZET. RICHTARSK. MIESTECZKA. ZIER. Kromě toho zmiňuje kniha ve starší literatuře popsany, ale nedoložený typ (Tamtéž, poznámka č. 171 na s. 214). Spíše jde ale o špatnou interpretaci nám známého pečetního obrazu, jenž se kromě publikovaného otisku z roku 1749 objevuje i na dosud neznámé verzi pečeti, která se nalézá na smlouvě z 2. března 1834. Liší se pouze opisem – RICHTAR.PECZET.MESTECKA.ZERAWIT (MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8).
- 4 V e r b í k, František. *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*. Brno: Blok, 1976, s. 43 a 270–275. Totéž platí i o Boršicích, které roku 1617 vysílaly k loveckému soudu fojta a jednoho souseda, v roce 1694 ale pudmistra, fojta a mladšího pudmistra (zapsáno přesně v tomto pořadí). Nejstarší jméno purkmistra obce Buchlovic nalezneme opět v černých knihách buchlovského soudu (Tamtéž, s. 172), v zápise z roku 1625. Jestliže tedy v této době měly purkmistra Buchlovice – a předpokládáme jej i u Žeravic, v menších obcích se pak ustanovuje patrně později.
- 5 Státní okresní archiv Uherské Hradiště (dále jen SOKA UH), fond Archiv městečka Buchlovice (dále jen AM Buchlovice), i. č. 2; SOKA UH, fond Archiv obce Břestek (dále jen AO Břestek), i. č. 1. Obecně k předbřehorské samosprávě srovnej Č e r n ý, Václav. *Hospodářské instrukce: přehled zemědělských dějin v době patrimoniálního velkostatku v XV. - XIX. století*. Praha: Československá Akademie Zemědělská, 1930. 404 s.; H a n z a l, Josef. Vesnická obec a samospráva v 16. a na počátku 17. století. *Právněhistorické studie* 10, 1964, s. 135–147. Obě purkrechtní knihy, představující unikátní prameny zdejší historie, byly založeny ve vrchnostenské kanceláři buchlovské téměř ve stejné době (buchlovická roku 1608 a břeštěcká 1612), lze tedy předpokládat, že existovaly i dnes již nedochované svazky pro další obce. A nejen to. Dokonce víme o existenci starší řady: „Vedle bedlivého prohlídnutí starých register, zač kteréj grunt s jakým příslušenstvím prodán, co na něj zaplacenýho, co dopláceti a komu náleží, to vše vysvětlené v těchto v nově přepsaných registřích se nachází, kteréž přepsané jsou léta 1612 skrze Jana Kokštejna Semilského.“ – SOKA UH, AO Břestek, i. č. 1, titulní list. Do břeštěcké knihy přibýly ještě v druhé polovině 18. století a v následujícím deceniu záznamy pamětní povahy, pořízené patrně zdejšími obecními písaři.
- 6 SOKA UH, AM Buchlovice, i. č. 2; SOKA UH, AO Břestek, i. č. 1. V záznamech o skládání vejruňkových splátke najdeme nanejvýš jméno rychtáře, v zápisech vlastních kontraktů se vždy uvádí jména rychtáře a alespoň některých konšelů. Purkmistr (název pudmistr se v 17. století ještě nepoužíval) je mezi nimi výslovně jmenován poprvé roku 1611 v Buchlovicích, resp. 1615 v Břestku, a to vždy až za rychtářem. Ovšem i nadále se objevuje jen ojedinele. Břeštěcký Lukáš Straka se dokonce v některých zápisech z roku 1635 výslovně tituluje jako purkmistr (SOKA UH, AO Břestek, i. č. 1, fol. 127r, 136r aj.), v jiných zápisech z téhož roku naopak nijak nevyčívá z konšelského kolegia (tamtéž, fol. 99r: „za ouřadu Lukáše Strakového“). Počet konšelů se mohl v průběhu doby měnit a je tedy stěží určitelný, neboť obvykle nebyli úřednímu jednání přítomni všichni. Předpokládáme však, že v Buchlovicích jich bylo šest a na Břestku čtyři.

- 7 Tamtéž. Naprostá většina vejrůnkových splátek je datována „*při času Vánoc*“, v Buchlovicích ještě někdy do období Hromnic nebo tzv. „středopostu“. Vlastní převody nemovitostí probíhaly také před rychtářem a konšely, ovšem dle jejich datací lze dovodit, že se neuskutečňovaly v určeném termínu, nýbrž různě během roku, nejspíše dle potřeby. Veškeré změny majetkových práv ke gruntovní drůžbě však podléhaly nejen kontrole rychtáře, ale také schválení úředníkem. Vlastní zápis do purkrechtní knihy také neprováděli negramotní vesničané, ale panský písař.
- 8 SOKa UH, AM Buchlovice, i. č. 2. V oddíle č. 24 (grunt Urbana Hubeně) můžeme u zápisu vejrůnku z Hromnic roku 1624 číst, že jej „*Kateřina Strziczka sama při přítomnosti ouřadu tehdy voleného přijala*“. Následující zápis (z roku 1638) pak hlásá, že se složení vejrůnku uskutečnilo „*za rychtáře Řihy, voleného ouřadu Jury Cídilového a Kryštofa Hanáka*“.
- 9 Tamtéž. Citovaná smlouva z 19. února 1620 je zařazena na samý konec knihy. Mezi dluhy splacenými ze „závdanku“ je i částka „*ouřadu berní a platu do obecní truhlice, co za něj ouřadové dávali a jej zakládali 21 zlatých*“. V téže knize nalezneme i doklad o peněžním podnikání buchlovické a břeštěcké obce, konkrétně o skupování gruntovních peněz (tamtéž, oddíl č. 85, grunt Jana Nešlechtů, resp. SOKa UH, AO Břestek, i. č. 1, fol. 83r). Nelze však jednoznačně určit, zda zde šlo o investici vlastního obecního jmění, nebo sirotčích peněz, o jejichž správě bude řeč dále. K problematice skupování gruntovních peněz srovnej C h o c h o l á č, Bronislav. Poddanský úvěr na Moravě v 16. a 17. století. *Český časopis historický* 99, 2001, č. 1, s. 59–84.
- 10 SOKa UH, AM Buchlovice, i. č. 2, oddíl č. 3 (grunt Martina Pytlíka) začíná: „*Při purkrechtě podsedek koupil jej léta 1603 od ouřadu na místě sirotků zůstalých po nebožtíku Janovi Konečném [...]*“. Vejrůnkové splátky plynoucí ve prospěch sirotků z taktu prodaných gruntů pak také přijímali zástupci obecní samosprávy: „*Z kteréhožto závdanku Václav Frantů vypravil zadržalý peníze sirotkuom samým nebožtíka Matěje Tkalce, kteréž ouřad přijali do truhlice*.“ (Tamtéž, oddíl č. 26 – grunt Vaňka Poláška, zápis z roku 1607). Množství podobných záznamů o tom, že vejrůnkové peníze „*přijal ouřad na sirotky*“, najdeme jak v buchlovické, tak i břeštěcké purkrechtní knize. Mezi adresáty peněžních transakcí však najdeme kromě těchto také obecní úřady jiných obcí. V letech 1609–1611 přijímaly vejrůnky „*lovci ze Stříbrnic na sirotky nebožtíka Malinovského*“ (tamtéž, oddíl č. 90) a břeštětí dokonce vypláceli roku 1612 vejrůnk až na sousední velehradské panství „*ouřadu houštnovskému na sirotky*“ (SOKa UH, AO Břestek, i. č. 1, fol. 13v). V souvislosti s přijímáním peněz se vždy hovoří o „ouřadě“, nikoli o rychtáři.
- 11 SOKa UH, AM Buchlovice, i. č. 2. Roku 1610 je u vejrůnků z gruntu Jiříka Vejvody zapsáno, že „*vzal je písař důchodní*“ (oddíl č. 28), podobně roku 1609 přijal z gruntu Jana Koničků „*pan Fridrich Tista ouředník na dvě dívky zmrhalé do důchodů panských*“ (oddíl č. 41) nebo roku 1618 „*ouřad vzali na pána po zběhlých sirotách*“ z gruntu Mikuláše Hájka (oddíl č. 35). Více o této problematice ve studiích B. Chocholáče, např. C h o c h o l á č, Bronislav. Poddání na venkově. In: Borovský, Tomáš, Chocholáč, Bronislav a Pumpř, Pavel, eds. *Peníze nervem společnosti: k finančním poměrům na Moravě od poloviny 14. do počátku 17. století*. Brno: Maticе moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, 2007, Země a kultura ve střední Evropě; sv. 5, s. 292–336.
- 12 SOKa UH, AO Břestek, i. č. 1. Odmyslíme-li si, že se jedná o dvě obsahově diferentní části (gruntovní zápisy, pamětní záznamy), můžeme konstatovat, že zdejší purkrechtní kniha byla obecní samosprávou používána po dobu bezmála 250 let. Díky tomu zachycuje právě proměny struktury obecních úřadů a jejich významu. Na počátku 17. století je na prvním místě (samozřejmě až po vrchnostenských úřednících) vždy uváděn rychtář, až po něm konšelé. Od druhého desetiletí 17. století se zde občas mihne purkmistr, po celou první polovinu 17. století však vždy až za rychtářem. V pozdějších zápisech z šedesátých let 18. století je ale situace již opačná (fol. 185r a 188r–189v). Fojt je jmenován nejen za pudmistrem, ale dokonce až na třetím místě za mladším pudmistrem.
- 13 Urbář buchlovského panství z roku 1611 (MZAB, F 45, i. č. 1) obsahuje opisy privilegií pro jednotlivé obce z 16. století, ve kterých nalézáme nejstarší doklady o fojtech a sboru starších, bohužel bez jakýchkoli podrobností. Konkrétně se jedná o obce Moravany (z roku 1514), dále pak Hruškovice (z roku 1521) a Ůjezdec (z roku 1556). V mnoha listinách se pak dokonce hovoří pouze o tom, že prosbu o privilegium přednesli „*lidé*“ z obce a žádný obecní představený se výslovně neuvádí.

- 14 Břestek a Medlovice i Újezdec u Osvětiman mají první doložený otisk pečeti z roku 1749, stříbrnický typář není blíže časově určen a u Moravan nemáme žádné informace. První dochované otisky pečeti nových obcí pochází z let 1807 (Staré Hutě), 1827 (Salaš) a 1829 (Stupava) – srovnej Čoupková, Jaromíra. *Vesnické pečete v okrese Uherské Hradiště II. Slovácko* 41, 1999, s. 245–267.
- 15 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 9, např. dražební protokol z 5. října 1843 na obecní pozemky v Újezdci u Osvětiman.
- 16 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, protokol vrchního úřadu z 2. října 1831.
- 17 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 10, přísaha fojta obce Moravan z 19. srpna 1843: „[...] *ve všem, co se mně od slavného buchlovského ouřadu a kanceláře, jak i taky mojih představených, obzvláště pana purkrabího dotekajíc se těch s touto fojtovtvím spojených jakékoliv jméno majících povinností nařídí*[...]“.
- 18 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 10, přísaha fojta a horného obce Moravan z 29. dubna 1848. Aby fojt věděl, jak, kdy a kam vypravovat poddané k robotním pracím, musel dostat na základě dispozic vrchního úředníka projednaných na „úředním dnu“ nejpozději v neděli večer podrobné instrukce (MZAB, F 45, i. č. 54, kap. I, § 16).
- 19 MZAB, F 45, i. č. 53.
- 20 V češtině se vyskytuje i varianta *purmistr*, výjimečně *budmistr* a *pulmistr*. V černých knihách buchlovského loveckého soudu (V e r b í k, František. c. d.) se však zásadně mluví o purkmistrovi. V době jejich vzniku se patrně i ve venkovském prostředí běžně používalo tohoto termínu. V první polovině 19. století se ale bez výjimky označuje i v městečkách Žeravice a Buchlovice představený obce jako pudmistr.
- 21 Srovnej Č o u p e k, Lukáš. Rychtářský a pudmistrovský úřad na velehradském panství v době předbřeznové. *Časopis Matice Moravské* 133, 2014, č. 1, s. 71–89.
- 22 MZAB, F 45, i. č. 413.
- 23 SOKA UH, AO Břestek, i. č. 1, fol. 197r. Mezi významnými událostmi je k roku 1832 zaznamenáno i zřízení společné kontribučenské sýpky pro Břestek, Stříbrnice a Buchlovice. Klíč od ní měl u sebe pudmistr poslední ze jmenovaných obcí. Další kontribučenská sýpka byla v Žeravicích.
- 24 V písemnostech buchlovského panství jsou dochovány výroční účty jednotlivých obcí i se záznamem o revizi na vrchním úřadě a také sumáře, jež byly dále zasilány krajskému úřadu (MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 10–12). Hospodaření obcí tak bylo pod přísnou kontrolou státní správy.
- 25 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, stížnost obce Buchlovice na pudmistra z 23. února 1807: „*Přitom taky, když přijde neděle a neb svátek zasvěcený a má se dělat hromada odpoledna, tak do ní rozkáže, když se má jít do kostela. A my sme v hromadě, potom nám velebný pan farář na kazatelnici patentní knihu ukazuje a oznamuje, císařské zřízení jak zní, že máme jít prv do kostela a potom do hromady.*“
- 26 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 9.
- 27 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, Osvětimany 10. října 1830.
- 28 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, protokol vrchního úřadu z 24. února 1807: „[...] *po litaniách se mnoho vojáků do hospody zejde, skrze které žádná hromada se držet nemože, potom taky lidi věčím dílem jidú na pole se podívat, posledně taky jsou ty lidi, co přindú, větším dílem popití, z toho se tedy nechá soudit, jestli jest možná a jestli se to nechá jináč dělat, a tím víc, poněvadž obec jinšího domu k takovému shromáždění nemá.*“ Přitom ze samotné stížnosti (tamtéž, Buchlovice 23. února 1807) víme, že Buchlovice obecní dům vlastnily.
- 29 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 10, protokol vrchního úřadu z 23. dubna 1831.
- 30 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, Buchlovice 23. února 1807. Z obecních účtů (tamtéž, kart. 10–12) pak máme doloženo obecní vězení také v Žeravicích (účet za rok 1833), v Osvětimanech (1848) a ve Stříbrnicích (1841). Otázkou je, zda spíše než jako zařízení pro výkon trestu nesloužilo jen jako „zadržovací vazba“ před odvedením provinilce k vrchnostenskému úřadu. Srov. B a r t o š e k, Ludvík. Rychtářovo a panské odstání. *Selský archiv* 2, 1903, s. 17–20.
- 31 SOKA UH, AM Buchlovice, i. č. 3. Mezi obecními písemnostmi se zachovala kniha, do níž byly zaznamenávány na správě projednávané záležitosti, např.: „*den 10. oktobr [1790] byl u správy Fabián Hulín, tak bylo zde publicirováno, že se ztratili dva koně, jeden 8 let starý z výšky 12 pěstí, druhý 2 léta starý s výškú má 10 pěstí z výšky. Kdo by jich dodržel, nech jich dodá na kancelář.*“

- Za druhé vojenskýmu pánovi utekl pacholek a vzal mu dvoje hodinky a 200 zlatých rýnských něco než také něco na stříbře, dyby se přichytil, nech se dodá na kancelář.“*
- 32 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 9, protokol vrchního úřadu z 2. září 1849 (ona urážka zněla dle protokolu doslova: „*Já ty patenty v prdeli mám [...]“*“
- 33 SOKA UH, AO Břestek, i. č. 1, fol. 261r. Mezi pamětní zápisy v břeštěcké purkrechtní knize vložil obecní písař také následující zápis: „*Stalo se za pudmistra Václava Stodůlky v roku 1837, že se do tejto knihy poznamenaly všechny obecní věci a spise, kteréžto se v obci, též i v obecní truhlici vynacházejí, totiž robotní patent Marie Terezie, který jest vydaný do obce v roku 1775, též knížka horenská opsaná, též správa jim aneb patent práv horenských, který jest též vydaný od dne 22. září 1784, též jeden přípis na obecní stavení, které jest vystaveno v roku 1784, a připsán jest roku dne 10. prosince 1787, též kovárnu a pastúšku, též vyrčený, kdy a v kterým času muzika zapovězena neb dovolena jest 1828, jesče též 2 psaní hraběcí žádosti a 3 robotní kontrakty, jeden jest od kraisamtu podepsán, též jedny železné púta bez zámku, též taxa na umrlci, též křtící listy, též patent na puštějící hřebece.“* Patrně zde byla uložena i samotná purkrechtní kniha, ač není výslovně jmenována. Skutečnost, že obecní písař tyto informace zaznamenal, dokládá tehdejší vnímání důležitosti uchovávání písemných dokladů, zajišťujících právní postavení obce a jejích obyvatel.
- 34 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 8, protokol vrchního úřadu z 24. února 1807: „*nejvěc se přitlačila pečť na kvitanci a reverze od dospělých sirotkův z sirotčí kase podosáhnuté podíle a od lidí vypučené peníze, což ale jmenovitě vědět nemožu, poněvadž jsem sobě to nezaznamenal a ani zaznamenati povinnen jsem nebyl.“* Obecň o principech nakládání s pozůstalostmi a sirotčím jměním, jakož i o podílu obecní samosprávy na příslušných úředních úkonech také Č e r n ý, Václav. c. d., s. 92–94.
- 35 MZAB, F 45, i. č. 52, instrukce pro direktora panství z roku 1810. V instrukcích z roku 1826 (MZAB, F 45, i. č. 53) se zase uvádí, že kvitanci na vyplacení sirotčího jmění museli krom poručníka a plnoletosti dosáhnuvšího sirotka podepsat také dva svědkové. Nepochybně jimi často bývali pudmistr a fojt.
- 36 Za všechny lze uvést dlužní úpis z 8. července 1798, vložený v opise do horenské knihy obce Buchlovic (MZAB, fond C 17 – Pozemkové knihy, i. č. 1064). Obsahuje podpis pudmistra i mladšího pudmistra.
- 37 MZAB, F 45, i. č. 413, kart. 10. Kvůli problémům a nemožnosti donutit své spoluobčany k řádnému vykonávání silničních prací dokonce podal 18. června 1837 buchlovský pudmistr Josef Hrabec demisi.

Foto:

Lukáš Čoupek

Mgr. Lukáš Č o u p e k, Ph.D. (n. 1978) je ředitelem Státního okresního archivu Uherské Hradiště. Věnuje se regionální historii a dějinám správy, zejména v období 18. a 19. století.

To the Development of Municipalities in Buchlov Domain before 1850

A b s t r a c t

The existence of municipality is recorded since the beginning of 17th century in the black books of hunting rights of Buchlov castle. It consisted of village vogts and later on also of mayors and councillors of the nearby villages. Another sources of information are village estate books from Buchlovic and Břestek from the beginning of 17th century. The fact itself that the villages took part in maintaining the estate books demonstrates their considerable self-governing status. Their contents, together with the generally known facts, makes it possible to reconstruct at least general frame of the operation of those municipalities in the course of 17th century. In the second decade of 17th century the so called

portreeve (later called *pudmistr*) became the main figure of this collective body by gradually taking over a village vogt competences and reducing his power and importance to becoming just a supervisor of carrying out of serf's duties, mainly compulsory labour. In the second half of 18th century the portreeve was undoubtedly the most important village figure. According to a portreeve's service oath and other preserved records of the highest demesne office one of his most important authorities was to look after a village property and also collection of contributions, i.e. land taxes. Further on he was entitled to judge smaller misdemeanours and to summon the village meeting, the only legal gathering the village inhabitants were allowed to hold. Here, all important village matters were decided upon. The portreeve's badge was a village seal which he kept in a chest box together with the village money, documents and other important writings.

Zu Entwicklung der Gemeindeselbstverwaltung in der Herrschaft Buchlov vor 1850

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das Bestehen einer Gemeindeselbstverwaltung ist seit Anfang des 17. Jahrhunderts aus den Schwarzbüchern des Jagdgerichts auf Burg Buchlov (deutsch Buchlau) belegt. Gerichtsbeisitzer waren Vögte und später auch Bauermeister sowie Gemeinderatsmitglieder der umliegenden Ortschaften. Eine weitere Informationsquelle sind die Grundbücher der Gemeinden Buchlovice und Břestek aus dem Anfang des 17. Jahrhunderts. Allein die Tatsache, dass sich Gemeinden der hiesigen Herrschaft aktiv an der Führung der Grundbücher beteiligten, deutet ihre erhebliche Selbstverwaltungsstellung an. Aus dem Inhalt dieser Bücher kann durch Verbindung mit allgemein bekannten Sachverhalten zumindest im Grundriss die Arbeit der Gemeindeämter im 17. Jahrhundert rekonstruiert werden. Die Selbstverwaltungsorgane der Gemeinde waren Dorfrichter und Gemeinderat. Aus diesem Kollektivorgan tritt im zweiten Jahrzehnt des 17. Jahrhunderts sein Vorstand, der Bürgermeister, in den Vordergrund, der später zur Unterscheidung vom Stadtrat Bauermeister genannt wurde. Er riss nach und nach die Befugnisse des Dorfrichters an sich, bis er diesen in den Hintergrund drängte und zu einem reinen Beaufichtigter der Erfüllung der Untertanenpflichten, insbesondere der Frondienste, verwandelte. In der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts war der Bauermeister bereits zweifellos die wichtigste Person im Dorf. Aus dem Diensteid des Bauermeisters und weiteren erhaltenen Urkunden der Oberbehörde folgt, dass die wichtigsten Aufgaben des Bauermeisters die Erhaltung des Gemeindevermögens und das Erheben der Kontribution, d.h. der Grundsteuer, waren. Ferner hatte er das Recht, geringfügige Vergehen zu bestrafen und auch die Gemeindeversammlung einzuberufen, die einzige legale Versammlung der Gemeindebewohner. Hier entschied man über alle wesentlichen Angelegenheiten der Gemeinde. Das Funktionsabzeichen des Bauermeisters war das Gemeindesiegel, das er bei sich in einer Truhe gemeinsam mit dem Gemeindegeld, Urkunden und anderen wichtigen Schriftstücken aufbewahrte.